

## **Nekrológy a spomienky**

### **Doc. RNDr. GEJZA STEINHÜBEL, DrSc. už nie je medzi nami (1922 – 2004)**

Pred dvomi rokmi sme si na tomto mieste (*Bull. Slov. Bot. Spoločn.*, 2003, roč. 25, s. 258 – 260) pripomenuli vzácné životné jubileum a zamýšľali sa nad životom a dielom jedného z nestorov slovenskej biológie, fyziológie a ekologickej fyziológie rastlín, doc. RNDr. Gejza Steinhübel, DrSc. Opustil nás náhle, 18. februára 2004 vo Zvolene a pochovali ho 21. februára 2004 v rodnej Banskej Bystrici.

Opustil nás ďalší z prvých absolventov Prírodovedeckej fakulty Slovenskej Univerzity v Bratislave. Väčšina z nich sa významne zúčastňovala na organizovaní a uskutočňovaní prvého systematického bádania v jednotlivých prírodovedných odboroch na Slovensku i budovaní pracovísk pre svoje disciplíny a výchove nových generácií poslucháčov. Mnohí boli i pri zrode nových prírodovedných disciplín na Slovensku.

Doc. Steinhübel bol jeden z prvých slovenských botanikov v odbore všeobecná botanika, fyziológia a ekologická fyziológia. Záujem o botaniku prejavoval počas celého vysokoškolského štúdia. Ako poslucháč získal štipendijné miesto v Botanickom ústave. Neskoršie si ho Bohumil Němec, emeritný profesor Karlovej Univerzity v Prahe, zakladateľ a prvý riaditeľ Ústavu fyziológie a biológie rastlín na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej Univerzity v Bratislave, vybral za vedeckú pomocnú silu s funkciou asistenta.

Keď sa hovorí o vede a jej úspechoch v ktorejkoľvek oblasti, osobitne sa zdôrazňuje tvorivosť a činnosť. Vlastnosti bytostne dané ľuďom, ktorí nezastupiteľným dielom prispeli do pokladnice ľudského poznania a súčasne sa zaslúžili o rozvoj svojich disciplín. U doc. Steinhübelu sú takými poznatky o biologických, mechanických a chemických zábranách klíčenia semien, o pôsobení pevných znečistenín ovzdušia na fyziologické funkcie listu a výsledky jeho celoživotného štúdia exogénnej kauzality sempervirencie širokolistových drevín ale i sempervirencie našich konifér.

Odišiel vzácný človek, vedecká osobnosť, botanik-fyziológ s mimoriadnym zmyslom pre postavenie a riešenie experimentálneho detailu. Pozorovanie v prírode i experiment v laboratóriu vždy začínal dôkladnou teoretickou prípravou. Ciele, ktoré si kládol, dobre metodologicky a metodicky premyslel. Pri práci bol trezplivý, vytrvalý, húževnatý a mal radosť z dosiahnutých poznatkov. Preto sú vedecké práce doc. Steinhübelu také zrozumiteľné a jeho populárnovedecké články sa zaujímavo čítajú.

Zostáva mi poďakovať sa doc. RNDr. G. Steinhübelovi, DrSc. za všetko čím obohatil slovenskú botaniku, najmä svojim pohľadom fyziológa na život a prácu rastliny v prírode a za jeho nesmiernu lásku k prírode. Lúčim sa s ním za jeho bývalých poslucháčov, doktorandov a ašpirantov, prvých kolegov z Ústavu fyziológie a biológie rastlín a ostatných kolegov a spolupracovníkov i celej obce slovenských botanikov.

VLADIMÍR KOZINKA

### **Spomienka na RNDr. KATARÍNU PAULECHOVÚ, CSc.**

RNDr. K. Paulechová, CSc. rod Králiková sa narodila 22. 11. 1928 v dedinke Choča neďaleko Zlatých Moraviec (†16. 5. 2003). Po absolvovaní gymnázia v Nitre pokračovala v štúdiu na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej Univerzity v Bratislave. Špecializovala sa na všeobecnú biológiu a systematiku rastlín. Po ukončení štúdia nastúpila r. 1952 na Ústav experimentálnej fytopatológie a entomológie SAV v Ivanke pri Dunaji, kde na virologickom oddelení pracovala až do roku 1989, keď odišla na

zaslúžený dôchodok. Na ústave v rokoch 1956 – 1960 absolvovala externú aspirantúru na Biologickom ústave ČSAV v Prahe, ktorú zakončila úspešnou obhajobou a získaním vedeckého titulu kandidáta biologických vied. Treba pripomenúť, že kandidátsku dizertačnú prácu úspešne obhájila v tom čase ešte z problémovej oblasti vírusových chorôb ovocných drevín.

V oblasti výskumu vírusových chorôb získala Dr. Paulechová množstvo cenných základných poznatkov. Na začiatku svojej vedeckej kariéry sa podieľala aj na výskume stolburu – mykoplazmatického ochorenia zemiakov a až neskôr sa špecializovala na spomínané vírusové ochorenia ovocných drevín. Príčiniť sa o zahájenie experimentálnych prác v tejto oblasti a takto aktívne pomáhala širokej ovocinárskej praxi pri zavádzaní účinnej ochrany proti vírusovým chorobám.

V širšom kontexte práce Dr. Paulechovej možno vyčleniť do niekoľkých na seba nadväzujúcich etáp. V počiatočnom období venovala zvýšenú pozornosť potvrdeniu vírusovej etiológie a škodlivosti jednotlivých vírusových a z viróz podozrivých ochorení. V pomerne krátkej dobe sa jej podarilo identifikovať celý rad vírusových chorôb kôstkovín, jadrovín, bobuľovín, lesných i okrasných drevín. Získané výsledky sa považujú za prvé experimentálne údaje o výskyte týchto vírusov na Slovensku a niektoré z nich i na európskom kontinente. Na tieto výsledky nadviazala prácami, ktoré boli zamerané na štúdium ekológie jednotlivých vírusov. Ďalej to boli práce venované vzájomným interakciám patogén-hostiteľská rastlina, otázkam indikátorov, rozlíšeniu kmeňov, rozpracovaniu a zavedeniu moderných diagnostických metód identifikácie vírusov, ako aj štúdie vplyvu vírusov na fyziologické procesy hostiteľských rastlín. Počas dvojročného pobytu na Kube sa venovala štúdiu vírusových chorôb na citrusových rastlinách.

Za 36 rokov výskumnej činnosti v oblasti rastlinnej virológie napísala 110 prác, ktoré boli publikované v domácich a zahraničných vedeckých a odborných časopisoch. Z uvedeného počtu je 12 knižných a monografických publikácií, čo svedčí o autorkinej schopnosti pracovať aj synteticky. Výsledky prezentovala na vedeckých podujatiach nielen doma ale aj v Taliansku, Juhoslávii, Nemecku, Poľsku, Maďarsku a na Kube.

Dr. Paulechová sa významne podieľala aj pri výchove mladých vedeckých pracovníkov. V príslušnej vedeckej oblasti školila viacerých doktorantov, pôsobila ako členka doktorantských skúšobných komisií, oponovala doktorantské práce, recenzovala vedecké práce. Jej vedecko – popularizačná činnosť bola prospešná hlavne pre rastlinolekárov, pracovníkov UKSUPu a ovocinárov.

Svojimi výsledkami si Dr. Paulechová získala dobré meno v celosvetovom meradle a bola členom medzinárodnej pracovnej skupiny v oblasti výskumu šarky sliviek, členom SBS, Slovenskej spoločnosti pre vedy poľnohospodárske, lesnícke, potravinárske a veterinárske, Mikrobiologickej spoločnosti pri ČSAV. Za svoju prácu bola ocenená striebornou a zlatou plaketou SAV za rozvoj biologických vied a striebornou plaketou Československej akadémie pôdohospodárskych vied, cenou SAV za vedecko-popularizačnú činnosť a i.

RNDr. K. Paulechová, CSc. patrila k tým ľuďom, ktorí boli schopní originálnym spôsobom skĺbiť výsledky základného výskumu s praxou, za čo jej patrí zaslúžený obdiv.

JÁN PAVLOVKIN

### **Najvýznamnejšie publikácie**

Králiková, K. Prvé poznatky z výskumu vírusových chorôb ovocných drevín na Slovensku.

*Pôdohospodárstvo*. 1954, 1, p. 426 – 441.

Králiková, K. The research some virus diseases of stone fruits in Czechoslovakia. *Phytopathol. Medit.* 1963, 2, p. 203 – 204.

Paulechová-Králiková, K. & Blatný, C.T., jun. *Ochrana ovocných drevín a viníc proti vírusovým chorobám*. Bratislava : SVPL, 1963.

Paulechová-Králiková, K. & Kegler, H. Investigations on the properties of a virus isolate from prune

- dwarf diseased plum trees. *Biológia (Bratislava)*. 1967, roč. 22, p. 673 – 677.
- Paulechová, K. Untersuchungen zur Identifizierung des Bandmosaiks der Sauerkirsche. *Tagungungsberichte DAL*. 1968, 97, p. 165 – 172.
- Paulechová, K. Štúdium vírusových chorôb kôstkovín. – I. Slivky. *Polnohosp. Veda, Ser. 2*, 1980, 2.
- Paulechová, K. & Baumgartnerová, H. The properties of a few isolates of the sour cherry necrotic ring spot virus. *Biol. Pl.* 1974, 14, p. 444 – 449.
- Paulechová, K. & Baumgartnerová, H. Some properties of tobacco necrosis virus isolated from plums. *Acta Phytopathol. Acad. Sci. Hung.* 1980, 15, p. 119 – 122.
- Paulechová, K. Štúdium vírusových chorôb kôstkovín. II. Čerešne a višne. *Polnohosp. Veda, Ser. A*. 1983, 1.

#### **K nedožitým 42. narodeninám RNDr. PETRA PAULECHA, CSc.**

V mladej rodine vedeckých pracovníkov SAV, Ing. Cypriána Paulecha, CSc. a RNDr. Kataríny Paulechovej, CSc. sa 1. septembra 1963 v Bratislave tešili, že sa ich rodina rozrástla, možno o ďalšieho člena, ktorý posilní slovenskú vedu. A ako sa hovorí – jablko nepadá ďaleko od stromu, ich syn Peter sa rozhodol pre štúdium biológie na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Štúdium úspešne ukončil r. 1986 štátnou záverečnou skúškou a obhájením diplomovej práce o deštrukcii chloroplastov jačmeňa vplyvom huby *Erysiphe graminis*. Roku 1986 rozšíril tieto štúdie a na tej istej fakulte titul získal RNDr.

Po skončení vysokej školy nastúpil na študijný pobyt v Botanickom ústave SAV, neskôr na internú aspirantúru, ktorú ukončil r. 1992 obhájením kandidátskej dizertačnej práce pod názvom „Výskyt a vlastnosti huby *Tilletia controversa* Kühn v porastoch ozimnej pšenice na Slovensku“. V rokoch 1993 – 1994 pracoval ako vedecký pracovník na Výskumnom ústave rastlinnej výroby v Piešťanoch, potom až do r. 2002 na mykologickom oddelení Ústavu experimentálnej fytopatológie a entomológie SAV v Ivanke pri Dunaji. Jeho zdravie mu však nedovoľovalo ďalej naplno rozvíjať vedeckú aktivitu a experimentálne výsledky spracovával často doma. Veľa výsledkov však ostalo nevyhodnotených, keď 5. apríla 2004 smrť náhle prerušila všetky snahy tohoto ambiciózneho vedca.

Angažoval sa v Slovenskej botanickej spoločnosti, ktorej členom bol od študentských čias. Bol dlhoročným členom aj Československej vedeckej spoločnosti pre mykológiu, Poľskej botanickej spoločnosti a Sekcie pre produkčnú fyziológiu, biochémiu a kvalitu rastlín oddelenia rastlinnej výroby Slovenskej akadémie poľnohospodárskych vied.

Aj keď sa Peter Paulech nedožil vysokého veku, jeho vedecká aktivita bola veľmi bohatá. Vo viac ako 70 publikáciách prispel najmä k lepšiemu poznaniu symptomatológie zmien štruktúry a fyziologických zmien funkcií obilnín napadnutých hubou *Blumeria graminis*. Nemalou mierou sa zaslúžil aj k poznaniu druhového spektra fytopatogénnych mikromycét radu *Erysiphales* a *Ustilaginales* na Slovensku. Tieto výsledky iste budú motivovať ďalších mladých vedeckých pracovníkov.

JÁN PAVLOVKIN & ANTÓNIA ŠROBÁROVÁ

#### **Pôvodné odborné a vedecké publikácie**

- Paulech, P. & Paulech, C. Vplyv huby *Erysiphe graminis* DC na počet chloroplastov "zelených ostrovov" jačmeňa. *Zborn. referátov zo IV. konf. o patol. fyziol. ratl.* Piešťany, 31. 5. – 3. 6. 1986. Bratislava : ÚEBE SAV, 1986. p. 75 – 82.
- Paulech, P. & Paulech, C. Vznikovenje "zelených ostrovkov", ultraštruktúra chloroplastov pri porazení jačmeňa i pšenici mučnistoj rosou. In Andrejev, L. N. & Gorienko, M. V. (eds.). *Obligatnyj parazitizm : Cytofyziologičeskije aspekty*. Moskva : AN SSSR, Gl. bot. Sad, Izd. Nauka, 1991. p. 22 – 26.

- Paulech, C., Paulech, P. & Kravecová, M. Fytopatogénne mikromycéty čeľade *Erysiphaceae* botanickej záhrady UK v Bratislave. *Spravodaj Bot. Záhrad.* 1991, 33, p. 53 – 62.
- Paulech, P. Charakteristika huby *Tilletia controversa* Kühn a jej novej lokality na pýre (*Elytrigia* Desv.). *Čes. Mykol.* 1992, 46, p. 131 – 137.
- Paulech, P. & Paulech, C. Resistance of our winter wheat sortiment of the fungus *Tilletia caries* (DC) Tul. *Polnohospodárstvo.* 1993, 39, p. 484 – 487.
- Paulech, P., Paulech, C. & Jankulík, A. Rozšírenie a charakteristika huby *Tilletia controversa* Kühn v porastoch ozimnej pšenice na strednom Slovensku. *Ochr. Rostl.* 1993, 29, p. 115 – 124.
- Paulech, P., Paulech, C. & Liška, M. Distribution and characteristic of the fungus *Tilletia controversa* Kühn in stands of winter wheat in eastern Slovakia. *Czech Mycol.* 1993, 47, p. 73 – 78.
- Paulech, P. & Paulech, C. Rozšírenie a charakteristika mazľavky trpasličej (*Tilletia controversa* Kühn) v porastoch pšenice ozimnej na západnom Slovensku. *Ochr. Rostl.* 1994, 10, p. 43 – 48.
- Paulech, P. Vplyv huby *Tilletia controversa* Kühn na fyto-syntetický aparát buniek listov pšenice. – *Konf. „Nové poznatky genetiky a šľachtenia obilovín na Slovensku“* Piešťany, 1995. p. 106 – 109.
- Paulech, P. Druhové spektrum a rozšírenie mikromycét rodu *Tilletia* L.-R. et C. Tulasne na Slovensku. *6. Zjazd SBS pri SAV v Blatnici.* Nitra, 1995. p. 106 – 108.
- Paulech, P. & Paulech, C. Distribution and ecophysiological characteristics of the fungus *Tilletia controversa* in Slovakia. *Czech Mycol.* 1995, 48, p. 207 – 215.
- Paulech, P. Phytopathogenous micromycetes of the genus *Tilletia* L. – R. et C. Tulasne in wheat *Triticum aestivum* L. stands in Slovakia and problems of protection against them. *Proceedings of the symposium „Ecological Problems of Plant Protection and Contemporary Agriculture“.* The High Tatras, Stará Lesná, Sept. 25 – 29, 1995. Bratislava, 1996. p. 101 – 102.
- Paulech, P. Výskyt a okruh hostiteľských rastlín huby *Ustilago hipodytes* Schlechtendal Fries na Slovensku. *Spravodaj slov. mykológov.* 1996, 4, p. 25 – 26.
- Paulech, C. & Paulech, P. Phytopathogenous micromycetes of the order *Erysiphales* in the national park Slovak Paradise. *Czech Mycol.* 1996, 49, p. 107 – 118.
- Paulech, C. & Paulech, P. Occurrence of phytopathogenous micromycetes of the order *Erysiphales* in the national Park Slovak Paradise. *Czech Mycol.* 1996, 49, p. 107 – 118.
- Paulech, P. & Salata, B. *Urocystis leimbachii* Örtel na *Adonis vernalis* L. v NPR Devínska Kobyla. *Bull. Slov. Bot. Spol.* 1996, roč. 18, p. 49 – 51.
- Paulech, P. Niektoré fytopatogénne mikromycéty radu *Ustilaginales* Devínskej Kobyly. Bratislava : APOP, vyd. Litera, 1997. 190 p.
- Paulech, P., Zlinská, J. & Szittayová, S. *Anthracoidea michelii* and *Thecaphora affinis* in Slovakia. *Czech Mycol.* 1997, 50, p. 119 – 125.
- Paulech, P. Species of the genus *Tilletia* (*Ustilaginales*) characterisation and distribution in Slovakia. *Biologia ( Bratislava).* 1998, roč. 53, p. 15 – 20.
- Paulech, P. Zmeny počtu plastidov a obsahu chlorofylov v bunkách listov pšenice infikované fytopatogénnou hubou *Tilletia caries* (DC.) Tul. *Polnohospodárstvo.* 1999, 45, p. 9 – 10.
- Paulech, P. Rezistencia slovenského sortimentu ozimnej pšenice voči hube *Tilletia caries* (DC.) Tul. v roku 1999. *Zbor. z 5. odbor. sem. „Nové poznatky z genetiky a šľachtenia poľnohospodárskych rastlín“.* Piešťany, 8. 12. 1999. VÚRV Piešťany, 1999. p. 123 – 125.
- Paulech, C. & Paulech, P. Niektoré poznámky k mikromycétam radu múčnatkotvarých (*Erysiphales*). *Zborn. ref. 7. zjazdu Slovenskej botanickej spoločnosti.* Hrabušice, 21. – 25. 6. 1999. Spišská Nová Ves : SP NP Slovenský raj, 1999. p. 172 – 174.
- Paulech, P. & Paulech, C. Charakteristika populácie huby *Anthracoidea caries- albae* (Ustilaginales) na Slovensku. *Zborn. ref. zo 7. Zjazdu Slovenskej botanickej spoločnosti.* Hrabušice 21. – 25. 6. 1999, Spišská Nová Ves : SP NP Slovenský raj, 1999. p. 206 – 207.
- Paulech, P. Výskyt niektorých fytopatogénnych mikromycét rodu *Septoria* v Národnej prírodnej

- rezervácii Rozsutec. In Jankovský, L., Krejčíř, R. & Antonín, V. (eds). *Houby a les*. Sbor. ref., Brno, 3. – 5. 6. 1999. 1999, p. 165 – 168.
- Paulech, P. Growth depressions in wheat caused by common bunt fungus (*Tilletia caries* (DC.) Tul.). „*Ecophysiology of plant production processes in stress conditions*“. Abstracts of the 4<sup>th</sup> International Conference, Račková dolina, Sept. 12 – 14. 2000. p. 54.
- Paulech, P. Súčasný stav a perspektívy výskumu snetí na Slovensku. *Sborn. z mezinárodního semináře Mykologická fytopatologie ve 20. a 21. století*. Praha – Ruzyně, listopad 2000. 2000. p. 101 – 103.
- Paulech, P. & Švec, M. Rezistencia niektorých kultivarov múčnatkového diferenciacného sortimentu pšenice voči hube *Tilletia caries*. *Zborn. 6. odbor. sem. „Nové poznatky z genetiky a šľachtenia poľnohospodárskych plodín“*. VÚRV Piešťany, 2001. p. 75 – 76.

### JANUSZ BOGDAN FALIŃSKI (1934 – 2004) a jeho vplyv na výskum vegetácie na Slovensku

V novembri minulého roku zomrel v nemocnici v Białystoku na následok infarktu významný poľský geobotanik a ekológ Janusz Bohdan Faliński. Stalo sa tak krátko po tom, čo oslávil sedemdesiatku. Bol dlhoročným vedúcim Geobotanickej stanice Varšavskej univerzity v Bielovieži, známy ako iniciátor a organizátor konferencií, autor a editor knižných publikácií a zborníkov, učiteľ, profesor, dokumentarista, bibliograf. Známy sa stal výskumom synantropnej vegetácie a antropogénnych zmien vegetácie, teóriou synantropizácie a neofytizmu, rozvojom metód mapovania vegetácie, dlhodobým výskumom dynamiky vegetácie na trvalých výskumných plochách, druhotnej sukcesie na opustených poliach a lúčach. Jeho práce našli ohlas a mali vplyv aj na botaniku na Slovensku. Geobotanickú stanicu WU v Bielovieži navštívili viacerí slovenskí (geo-)botanici a ekológovia. Rozsiahlu výmenu separátov a iných publikácií mal s dr. Krippelovou, ale aj inými botanikmi. Slovensko osobne navštívil v septembri 1976 počas 3. medzinárodného sympózia o synantropnej flóre a vegetácii, kde predniesol prednášku o mape antropogénnych zmien vegetácie Poľska (príspevok je publikovaný v zborníku, ktorý vyšiel v roku 1978). S jeho menom som sa po prvý raz stretol v roku 1970 počas prvého zjazdu SBS v Tisovci, kde som ako študent 3. ročníka PríF UK Bratislava predniesol prednášku o sezónnej dynamike burín vo vinohradoch. Vtedy som sa dr. Krippelovej zdôveril, že som urobil fytoecologické zápisy porastov s *Artemisia absinthii* a *Potentilla argentea* v hornom Požitaví. Na moje veľké prekvapenie mi povedala, že dr. Faliński opísal takúto asociáciu z Poľska.

J. B. Faliński sa venoval spočiatku fytoecologickému výskumu, vrátane niektorých metodických otázok. V r. 1958 publikoval nomogramy a tabuľky koeficientov podobnosti medzi fytoecologickými zápsmi podľa vzorcov Jaccarda a Steinhausa. V rovnakom roku u nás M. Ružička publikoval v časopise *Biológia* tretí príspevok o využití matematicko-štatistických metód v geobotanike (Ružička 1958). O dva roky neskôr (1960) ešte publikuje článok o uplatnení wroclavskej taxonómie vo fytoecológii. Lesné spoločenstva Bieloviežského pralesa a Poľska spracoval skôr jeho učiteľ W. Matuszkiewicz, preto sa Faliński venuje nelesným spoločenstvám, výskumu synantropnej vegetácie (segetálne a ruderálne spoločenstvá) a antropogénnych zmien vegetácie. Skúma spoločenstvá zošlapávaných stanovišť, najmä spoločenstvá lesných ciest a v r. 1961 opisuje asociáciu *Prunello-Plantagnetum*. Táto bola neskôr zistená a zápsmi doložená aj na Slovensku (Eliáš 1980, Jarolímek 1980). V roku 1965 publikuje nemecky písaný článok o ruderálnych spoločenstvách zväzu *Onopordion* v SV Poľsku, v ktorom opísal novú asociáciu *Potentillo-Absinthietum*. Tento typ vegetácie sa nám čoskoro podarilo nezávisle zaznamenať aj na juhozápadnom Slovensku. Mój prvý publikovaný fytoecologický článok sa venoval práve tejto asociácii (Eliáš 1973). Neskôr sa asociácia zistila aj na iných územiach Slovenska (Krippelová 1981, Eliáš 1987). Faliński sa syntaxonómii osobitne nevenoval, hoci bol členom nomenklatorickej komisie za Poľsko a zaoberal sa aj poľskými názvami syntaxónov. Pri mojej osobnej návšteve v Bielovieži mi povedal, že práve tieto dve asociácie sa na jeho potešenie „uchytili“ a sú akceptované.

Vyvrcholením Falińského terénneho výskumu synantropnej vegetácie je jeho habilitačná práca, monografia „*Antropogenezna roślinność Puszczy Białowieskiej jako wynik synantropizacji naturalnego kompleksu leśnego*“ (vyšla v roku 1966). Charakterizoval v nej segetálne a ruderalne spoločenstvá územia, ale najmä publikoval v nej svoju predstavu o synantropizácii vegetačného krytu, kde rozlíšil a charakterizoval niekoľko etáp synantropizácie. Uplatnil som ich vo svojej prvej práci o synantropnej vegetácii horného Požitavia (Eliáš 1971b). Teóriu synantropizácie u nás ďalej rozvinul H. Hilbert, ktorí tiež navštívil Geobotanickú stanicu v Bielovieži, do koncepcie synantropizácie-desynantropizácie a jej uplatnenie na úrovni krajiny, resp. v krajinskej ekológii (napr. Hilbert 1988). Spomenutá Falińského práca obrátila pozornosť poľských geobotanikov na výskum synantropnej flóry a vegetácie, antropogénnych zmien rastlinstva Poľska, čo vyústilo do série šiestich sympózií o synantropizácii rastlinného krytu. Uskutočnili sa v r. 1968, 1971, 1972, 1974 a 1976. Prvé tri z nich sa konali priamo v Bielovieži, zborníky zo všetkých vyšli v Bialovieži (editorom bol Faliński). Sympóziá sa venovali postupne otázkam neofytov a neofytizmu, synantropnej flóre a vegetácii miest, teoretickým a metodickým otázkam výskumu synantropizácie vegetácie, synantropizácii v národných parkoch a rezerváciách, degenerácii fytoceenóz vplyvom prírodných a antropogénnych činiteľov a konečne vymieraniu poľskej flóry a jeho príčinami. Separáty príspevkov z týchto konferencií boli zdrojom podnetných informácií aj pre nás, slovenských synantropných botanikov.

Druhou oblasťou záujmu J. B. Falińského bolo mapovanie vegetácie v rôznych mierkach. Najskôr sa pod vplyvom svojho učiteľa venuje mapovaniu potenciálnej vegetácie, mapuje rastlinné spoločenstvá menších území, rezervácií a parkov, metodickým základom a problémami mapovania potenciálnej vegetácie, v r. 1974 publikuje prvú mapu antropogénnej premeny rastlinstva Poľska (mierka 1: 1000 000). Neskôr ďalšie. Rozvíja metódy mapovania vegetácie, kartografickej interpretácie rastlinných spoločenstiev. V r. 1990 hostí vo Varšave 33. sympóziium o vegetačných procesoch ako predmete geobotanických máp. Spomínam si na toto sympóziium, kde sa prezentovali mapy rôznych mierok zaznamenávajúce rôzne procesy. Táto jeho práca vyvrcholila vydaním troch zväzkov učebnice *Kartografia geobotaniczna. Cz. 1.-3.* (prvé dva v roku 1990 a tretí v roku 1991), v ktorej rozpracoval základné otázky floristickej a fytogeografickej kartografie, fytoecologickej kartografie a všeobecného a aplikovaného geobotanického mapovania. Metodiku mapovania (vrátane produkcie máp) zvládli na jeho pracovisku v Bielovieži ešte pred nástupom počítačov ... K mapovaniu vegetácie sa ešte vrátil v polovici 90-tych rokov, keď sa podieľal aj na mapovaní reálnej vegetácie Poľska (polygón Białowieża).

Ťažisko výskumu na BSG bola však dynamika vegetácie a populácií rastlín. Tento dlhodobý výskum dynamiky vegetácie na trvalých výskumných plochách začína v roku 1952 a pokračuje až do súčasnosti. Spočiatku išlo o výskum sezónnej dynamiky lesných spoločenstiev (v rokoch 1952 – 1962 na 10 trvalých plochách v Bielovežskom národnom parku (BNP), od roku 1963 nová séria pozorovaní, po roku 1970 sa mu venuje najmä K. Falińska, ktorá sa neskôr úplne orientuje na výskum rastlinných populácií). U nás sa synfenologickému výskumu spoločenstiev venovali Kubiček & Brechtel (1970), Bottlíková (1973, 1975) a Eliáš (1971a,b, 1976, 1984). Výsledky 37-ročného výskumu sezonality lesných spoločenstiev a príbuzných javov Faliński neskôr zhrnul do originálnej monografie *The Phytophenological Atlas of the Forest communities and Species of Białowieża National Park* (vyšla v roku 2001). V roku 1977 bolo v národnom parku a v okolí už založených viac ako 100 TVP a výskum sa zameriaval na poznanie druhotnej sukcesie na opustených poliach a lúkach. V rovnakom roku Faliński a jeho spolupracovníci organizovali 3. sympóziium pracovnej skupiny IAVS o výskume sukcesie na trvalých plochách. Výsledky viac ako 20-ročných systematických výskumov dynamiky vegetácie a rastlinných populácií v pralesoch BNP Faliński spracoval do monografie *Vegetation dynamics in temperate lowland primeval forests. Ecological studies in Białowieża Forest* (vyšla v sérii *Geobotany* vo vyd. Dr. W. Junk Publ., 1986), ktorá bola ocenená medailou prof. W. Szafera. Demonštroval v nej svoje predstavy o dynamike vegetácie ako výsledku štyroch procesov: fluktuácie, degenerácie-regenerácie, sukcesie a regresie. Detailný a názorný (bohato ilustrovaný) prehľad prác v rámci

dlhobých štúdií vegetácie uskutočnených BGS UW, vrátane bibliografie nielen publikovaných prác, ale aj diplomových a doktorandských prác, je publikovaný v suplemente Phytocoenosis (Faliński 2002). Preto sa im tu nebudem bližšie venovať. V roku 2001 vydáva svoj „Przewodnik do długoterminowych badań ekologicznych“ v rámci série Vademecum geobotanicum (porovn. Eliáš 2003), v ktorom zhrnul svoje dlhoročné skúsenosti výskumu dynamiky vegetácie na trvalých výskumných plochách.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje skutočnosť, že Faliński viaceré otázky reakcie rastlín na podmienky a dynamiky populácií začína riešiť experimentálne. V roku 1974 zakladá experimentálnu botanickú záhradu v blízkosti stanice na ploche 1,2 ha, na miestach po bývalých poliach a lúkach. Experimentálne sa skúmali niektoré otázky sekundárnej sukcesie (Faliński) a premenlivosť populácií viacerých modelových druhov rastlín a mechanizmov sukcesie (K. Falińska).

Tímový výskum výtrusných rastlín (13 špecialistov) lesných spoločenstiev Bieloviežského národného parku v rámci projektu CRYPTO: výskum biodiverzity priniesol pozoruhodné výsledky, ktoré sú publikované v štyroch monografických štúdiách (Projekt CRYPTO 1-4).

Na konci 80-tych rokov a začiatkom 90-tych rokov prekračuje hranice Poľska a spolu s talianskymi botanikmi z Univerzity Camerino (F. Pedrotti, R. Canullo ai.) skúma vegetáciu Bosco Quatro v Taliansku, v ďalších rokoch sa v rámci poľsko-taliansko-ruskej spolupráce zúčastňuje geobotanického výskumu tajgy v juhozápadnej Sibíri, projekt Pichtovka (roky 1989 – 1992).

Nie je cieľom tohoto príspevku podať vyčerpávajúci prehľad výskumných aktivít J.B. Faliňského a stanice. Faliński riešil veľa ďalších ekologických problémov, napr. problém hraníc spoločenstiev, vegetačných komplexov, ekotonov, experimentálne vplyv zošľapávania na byliny lesného podrastu, vplyv snehovej pokrývky na vegetáciu, invázie zavlečených druhov do lesných spoločenstiev, zmeny pomeru pohlaví dvojdomé rastliny *Juniperus communis* počas sekundárnej sukcesie atď. Metodicky rozpracoval využitie fotografovania pri dokumentácii zmien vegetácie na trvalých plochách. K tomu mu slúžila konštrukcia na opakovanú fotografickú registráciu pri fenologickom výskume. Prehľad aktivít Geobotanickej stanice prehľadne publikoval v suplemente Phytocoenosis r. 2002 (Faliński 2002). Tam je uvedená aj úplná bibliografiua prác pracovníkov výskumnej stanice do r. 2002.

Výskumnú stanicu som navštívil vo februári 2003 a stretol som sa osobne s prof. Faliňským a jeho spolupracovníkmi v jeho pracovni. Jeho prácu som poznal z množstva publikácií a prehľadných syntetizujúcich a bibliografických prác. Významná je jeho editorská práca, od r. 1972 vydáva Phytocoenosis, novú sériu „fytoecnologického spravodaja“, štvrťročníka. Čoskoro začína vydávať suplementy, ktorých počet stále rozširuje. Je to úctyhodný počet publikácií s originálnymi výsledkami a formami prezentácie (od roku 1988 je to 32 zošitov), ktoré stanica vymieňa a tak získava publikácie z celého sveta. Prekvapilo ma, že v knižnici stanice chýbajú dôležité slovenské publikácie, ale aj časopisy (Biologia-Botanika, Ekologia), s výnimkou Thaiszia-Journal of Botany. Chýbala aj Flóra Slovenska. Prisľúbil som pomoc pri obnove či výmene... Držím v ruke jeho posledný list s poďakovaním za zasláné publikácie.

Úcta a obdiv ma sprevádzali pri prehliadke objektov stanice a práce malého pracoviska na vidieku, zemepisne vzdialeného od centra, ktorého meno prekročilo hranice regiónu i Poľska. Hybnou silou, motorom tohto pracoviska bol po dlhých 40 rokov práve J.B. Faliński. Riadil, organizoval, inicioval, podnecoval, presviedčal, žiadal. Spolu so svojou manželkou K. Faliňskou preslávili stanicu vo vedeckom svete. Odišiel, ale databáza, archív, TVP, spolupracovníci, moderný výskum vegetácie a populácií rastlín zostávajú. Skláňam sa pred jeho prácou a vyslovujem nádej, že stanica bude pokračovať v tradícii. Češť jeho pamiatke!

PAVOL ELIÁŠ st.

## Literatúra

Bottliková, A. 1973. Phänologische Charakteristik der Waldphytocoenosen der Tiefebene von Záhorie. *Biol. Práce*. XIX/2, p. 1 – 76, prílohy.

- Bottliková, A. 1975. Fenologická charakteristika vybraných fytoocenóz Liptovskej kotliny. *Biol. Práce*. XXI/6, p. 1 – 48, prílohy.
- Eliáš, P. 1971a. Sezónna dynamika burín vo vinohradoch. *Zborn. Predn. Zjazdu Slov. Bot. Spoloč.* Tisovec, 1970. Bratislava : 1971. p. 499 – 520.
- Eliáš, P. 1971b. Synantropné spoločensvá Veľčíc a blízkeho okolia. *Práca Štud. Ved. Konf., Prír. Fak. Univ. Komenského, Bratislava*. Msc. 78 p.
- Eliáš, P. 1973. *Potentillo (argenteae)-Absinthietum* im nordlichen Teil des Tafellandes Žitavská Tabuľa (Sudwestslowakei). *Biológia (Bratislava)*. 1973, roč. 28, p. 23 – 37.
- Eliáš, P. 1976. Sezónna dynamika burín vo vinohradoch II. *Acta Bot. Acad. Sci. Slovacae, Ser. A*. 1976, 4, p. 83 – 100.
- Eliáš, P. 1980. Príspevok k spoločensvám lesných ciest. In Hindák, F. (ed.). *Zborn. Ref. 3. Zjazdu Slov. Bot. Spoloč., Zvolen*, 1980, p. 81 – 84.
- Eliáš, P. 1987. *Potentillo-Artemisietum absinthii* na Zobore pri Nitre (pohorie Trábeč). *Rosalia*. 4, p. 127 – 131.
- Eliáš, P. 2003. Vademecum geobotanicum. Recenzia. *Bull. Slov. Bot. Spoloč.* 2003, roč. 25, p. 98 et 108.
- Faliński, J. B. 2002. Białowieza Geobotanical Station of Warsaw University. Long-term studies. Bibliography. Data basis on the vegetation and environment: 1952-2002. *Phytocoenosis*. 2002, 14 (N.S.) 2002, Supplementum Bibliographiae Geobotanicae 5, Warszawa-Białowieza, 212 p.
- Hilbert, H. 1988. Synantropization of vegetation and anthropical pressure on landscape. I. Theoretical problems of the synantropization of vegetation. *Ekológia (ČSSR)*. 1988, 7, p. 363 – 379.
- Jarolímeck, I. 1980. *Prunello-Plantagetum majoris* Faliński 1963 v juhozápadnej časti Malých Karpát. *Biologia (Bratislava)*. 1980, roč. 35, p. 11 – 16.
- Krippelová, T. 1981. Synantrophe Vegetation des Beckens Košická kotlina. *Vegetácia ČSSR, B (Bratislava)*. 1981, 4, p. 1 – 216.
- Kubiček, F. & Brechtl, J. 1970. Production and phenology of the herb layer in an oak-hornbeam forest. *Biológia (Bratislava)*. 1970, roč. 25, p. 651 – 666.
- Ružička, M. 1958. Anwendung mathematisch-statistischer Methoden in der Geobotanik. *Biológia (Bratislava)*. 1958, roč. 13, p. 647 – 661.

### **Nedožitý životný jubileum ANTONA JURKA (1924 – 1997), slovenského botanika a ekológa európskeho významu**

V roku 2004 sme si pripomenuli 80. výročie narodenia doc. RNDr. Antona Jurka, DrSc., významného slovenského botanika a ekológa európskeho významu. Pri tejto príležitosti sa uskutočnila výstava v Bratislave a odborný seminár v Ličartovciach, bola mu odhalená pamätná tabuľa v rodnej obci a vydaná personálna bibliografia.

(1) Výstava „Slovenskí vzdelanci – Doctissimi Slovaciae IV“<sup>1</sup>. V dňoch 23. marca až 2. apríla 2004 sa vo dvorane známej Lyčeálnej knižnice na Konventnej ul. č. 15 v Bratislave predstavili dve najväčšie vedecké knižnice v Bratislave (SAV a univerzitná) po prvý raz aj významného biológa, jubilujúceho botanika a ekológa Antona Jurka (1924 – 1997). Na samostatnom stolíku boli vystavené dokumenty z jeho osobného a pracovného života, najdôležitejšie knižné publikácie, rodinné fotografie a pod., ktoré zapožičala jeho manželka a poskytli pracoviská, na ktorých pracoval. Bola to mimoriadna pocta tomuto slovenskému vedcovi (cf. Čelková 2004).

(2) Odborný seminár o jubilatovi sa uskutočnil 29. augusta 2004 v Ličartovciach ako súčasť osláv 755. výročia obce a nedožitých 80. narodenín rodáka Antona Jurka. Seminár moderoval prof. Ing. Ivan



Vološčuk, DrSc., predseda Slovenskej ekologickej spoločnosti pri SAV (SEKOS), ktorý prečítal pozdravné listy RNDr. Jana Květa, CSc., predsedu Českého národního komitétu MABu a Vlastizdrava Vágenknecht, bývalého spolupracovníka Antona Jurka z pracoviska ochrany prírody, kde jubilant pôsobil v r. 1959 – 1963. Dielo doc. Jurka hodnotili vo svojich vystúpeniach prof. RNDr. Ladislav Šomšák, DrSc., RNDr. Juraj Džatko, CSc., a doc. RNDr. Pavol Eliáš, CSc. S pozdravnými listami vystúpil Ing. Július Oszlányi, CSc., riaditeľ Ústavu krajiny ekológie SAV v Bratislave, na ktorom doc. Jurko naposledy pracoval. Prečítal aj pozdravný list predsedu SBS pri SAV prof. RNDr. Františka Hindáka, DrSc. Prof. Šomšák hodnotil doc. Jurka ako vysokoškolského pedagóga, ktorý bol vedúcim, konzultantom či oponentom mnohých diplomových prác, vypracovaných na bývalej katedre geobotaniky PríF UK v Bratislave. Pripomenul, že doc. Jurko bol vedeckým aspirantom prof. J. Klíku. Bol predsedom komisie na obhajoby kandidátskych dizertačných prác a doktorských prác v odbore botanika. Dr. Džatko vyzdvihol prínos práce jubilanta k poznaniu pôd v lužných spoločenstvách slovenského úseku Dunaja. Doc. Eliáš v hlavnom referáte zhodnotil prácu tohto geobotanika, fytoecenológa, rastlinného ekológa, ale tiež ochrancu prírody, pedológa a pedagóga. Zdôraznil, že ide o priekopníka, novátora, prinajmenšom európskeho formátu, o výnimočnú postavu v slovenskej botanike a ekológii. Jeho výnimočnosť sa prejavila v mnohých smeroch. Publikoval v zahraničí, v r. 1963 opísal v časopise *Vegetatio* novú triedu skalných spoločenstiev západných Karpát (spolu s doc. Peciarom). Opísal veľa nových syntaxónov na všetkých úrovniach, od subsociácií – asociácií až po triedy. Spolupracoval a spoločne publikoval s domácimi a zahraničnými botanikmi (Kárpáti, Jakucs, Passarge). Skúmal prirodzenú aj antropogénnu vegetáciu, lesné i nelesné spoločenstvá. Spracoval krovinové spoločenstvá a pasienkové spoločenstvá na celom území Slovenska. Vypracoval novú metódu klasifikácie rastlinných spoločenstiev na princípe multi-laterálnej diferenciácie (publikoval ju v nemčine v časopise *Preslia* r. 1974). Vypracoval viaceré syntézy pre celé Slovensko a Západné Karpaty: Prehľad antropogénnej vegetácie Slovenska (1969, resp. 1972), návrhy mapovacích jednotiek pre Západné Karpaty, syntéza pasienkových spoločenstiev zväzu *Cynosurion* v Západných Karpatoch (1974). Pri geobotanickom výskume spoločenstiev uplatňoval ekologické hľadiská: skúmal pôdne-ekologické pomery lužných lesov, vypracoval ekologické skupiny druhov burín (spolu s Passargeom), ekologické profily spoločenstiev (spolu s J. Kontrišom a inými), ekotabulky druhov pre Slovensko. Navrhol a rozpracoval metodiky využitia fytoecenologických údajov v praxi, v krajiny ekológii: pre posúdenie stability ekosystémov, ekologické a socioekonomické hodnotenie vegetácie.

(3) Pamätná tabuľa Antonovi Jurkovi bola odhalená pri hlavnej ceste vedúcej cez obec Ličartovce. Tabuľu odhalili Jozef Markuš, predseda Matice Slovenskej v Martine a Ivan Vološčuk, predseda SEKOS (cf. Vološčuk 2004) v prítomnosti viacerých hostí a obyvateľov obce. Na tabuli je tento text „*V obci sa narodil Doc. RNDr. Anton Jurko, DrSc., 28. 8. 1924 Ličartovce – 23. 3. 1997 Bratislava, slovenský geobotanik a ekológ európskeho významu. Venovala Matica Slovenská, MVI, SEKOS*“. Autorom tabule je akad. Sochár Dušan Pončák. Na spodnej časti tabule je bronzový odliatok odznaku SEKOS.

(4) Personálnu bibliografiu A. Jurka vydala pri tejto príležitosti knižnica P.O. Hviezdoslava v Prešove v náklade 200 ks. Zostavila Zuzana Majerová (bližšie pozri recenziu v tomto čísle, Eliáš 2005).

K odkazu doc. Jurka sa hlási aj Slovenská ekologická spoločnosť pri SAV. Bol členom už prvého prípravného výboru Slovenskej ekologickej spoločnosti pri SAV v roku 1970. A potom aj ďalších, vrátane posledného prípravného výboru SEKOS v r. 1991 – 1992. Na prvom Valnom zhromaždení Spoločnosti v decembri 1992 bol zvolený za čestného člena SEKOS.

Doc. Jurko bol aktívnym členom Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, v období 1969 – 1979 pracoval tri volebné obdobia v hlavnom výbore SBS pri SAV. V r. 1969 – 1971 bol členom predsedníctva a v rokoch 1971 – 1973 a 1976 – 1979 členom HV SBS. Spoluorganizoval 1. zjazd SBS pri SAV v Tisovci v r. 1970. V r. 1977 – 1978 bol predsedom odbornej pracovnej skupiny ekológie rastlín SBS pri SAV. Skupina mala pripraviť podmienky na založenie ekologickej sekcie SBS, resp. ekologickej spoločnosti. V r. 1977 je vedúcim subkomisie pre ekológiu rastlín, v rámci nomenklatorickej a termino-

logickej komisie pre botaniku (predseda M. Červenka) (cf. Hrabovec 1996). Predseda Slovenskej botanickej spoločnosti prof. RNDr. František Hindák, DrSc. pri príležitosti osláv nedožitého jubilea A. Jurka poslal predstaviteľom Miestneho odboru Matice Slovenskej a Obecného úradu v Ličartovciach pozdravný list, v ktorom o. i. uviedol: „Pre našu slovenskú botanickú a biologickú pospolitosť je odhalenie pamätníka doc. RNDr. Antonovi Jurkovi, DrSc. v Ličartovciach nezvyčajná a slávnostná udalosť. Takéhoto uznania a pocty sa dostáva iba tým najvýznamnejším osobnostiam našej vedy, kultúry a spoločenského života. Je to prejav úcty a vďaky za vykonané dielo človekovi, ktorý vyšiel z Vašich radov a ktorého zásluhy si vážite a ste naňho právom hrdí.... Váš rodák sa významnou mierou zaslúžil o poznanie slovenskej kveteny aj o výchovu mladého vedeckého dorastu. Právom ho možno pokladať za jedného zo zakladateľov geobotaniky na Slovensku, za jej neúnavného a obetavého priekopníka a dôstojného reprezentanta. Jeho dielo predstavuje hodnotný a trvalý vklad do našej aj stredoeurópskej botaniky... Odhalenie pamätníka doc. Jurkovi sa dotýka aj Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, ktorej bol doc. Jurko zakladajúcim a dlhoročným členom a funkcionárom. Hlavný výbor Slovenskej botanickej spoločnosti si tento Váš zásluhný a príkladný počin veľmi váži a vyslovuje Vám náš obdiv a vďaku.“

Doc. Jurko ukončil členstvo v SBS pri SAV v roku vzniku Slovenskej ekologickej spoločnosti pri SAV, t. j. v roku 1992.

Doc. Jurko bol akceptovaným a rešpektovaným odborníkom. Sme mu ešte veľa dlžní. Budeme musieť dôkladnejšie zhodnotiť jeho prácu a veľký prínos k poznaniu vegetácie Slovenska a Karpát. SEKOS organizovala odborný seminár k jeho nedožitej 75-ke v roku 1999, príspevky, vrátane bibliografie, boli publikované v zb. *Ekologické štúdie III/2001* (cf. Halada & Eliáš 2001). Spomienky viacerých jeho spolupútnikov, spolupracovníkov i žiakov sme publikovali v *SEKOS Bulletin* v r. 1997 – 1999 (cf. Eliáš 2003). A. Jurko si určite zaslúži samostatnú monografiu, v ktorej by sa komplexne zhodnotil jeho život a dielo.

## Literatúra

Čelková, L. 2004: *Slovenskí vzdelanci – Doctissimi Slovaciae IV*. Medailóny vedcov k výstave.

Ústredná knižnica SAV, Bratislava, 2004. 40 p.

Eliáš, P. 1994. Čestní členovia Spoločnosti: Doc. RNDr. Anton Jurko, DrSc. – *SEKOS Bulletin (Bratislava)*. apríl 1994, 2, 2.; *Ekológia (Bratislava)*. 1994, 13/3, p. 326 – 327.

Eliáš, P. 2003. Jubilejné články o členoch SEKOS. *SEKOS Bulletin (Banská Štiavnica)*. 2003, 11/1, p. 8 – 12.

Eliáš, P. 2005. Personálna bibliografia Antona Jurka. Recenzia. *Bulletin Slov. Bot. Spoloč.* 2005, roč. 26, p. 36.

Halada, L. & Eliáš, P. (eds). 2001. Ekologické vedy na konci 20. storočia. Príspevky z Ekologických dní v r. 1999. *Ekologické štúdie*. 2001, III/2001, p. 144.

Hrabovec, I. 1996: Slovenská botanická spoločnosť včera a dnes. *Bulletin Slov. Bot. Spoloč.* 1996, Suppl. 3, p. 66.

Vološčuk, I. 2004. Odhalenie pamätnej tabule Doc. RNDr. Antonovi Jurkovi, DrSc. *SEKOS Bulletin (Banská Štiavnica)*. 2004, 12/1, p. 19 – 20.

PAVOL ELIÁŠ st.



### Odišiel znalec orchideí Ing. FRANTIŠEK PROCHÁZKA, CSc. (1939 – 2004)

V nedeľu 3. októbra 2004 sa Česká botanická spoločnosť rozlúčila so svojim čestným členom, a dlhoročným predsedom Východočeskej pobočky ČSBS, Ing. Františkom Procházkom, CSc. Zo Slovenska, ktoré Ing. Procházka tak miloval a vynikajúco poznal, zastupoval na smútočnom obrade pravdepodobne iba jeho dlhoročný priateľ a bývalý spolupracovník RNDr. V. Vágenknecht. Preto by sme radi na stránkach nášho Bulletinu venovali zosnulému spomienku za slovenských botanikov – príslušníkov viacerých generácií, tých čo mali to potešenie s ním priamo spolupracovať i tých najmladších adeptov našej *scientia amabilis* najmä z radov špecialistov na jeho obľúbené *Orchidaceae*,

ktorí ho poznali skôr z literatúry a korešpondencie.

František Procházka sa narodil 30. 3. 1939 v Sušici, kde chodil aj na strednú školu. V r. 1961 absolvoval štúdium na Agronomickej fakulte Vysoké školy zemедělské v Prahe. Okrem prírodovedných, či špeciálne botanických postov (Východočeské muzeum Pardubice, Správa Krkonošského národného parku Vrchlabí, Muzeum Prachatice) pôsobil aj v iných zamestnaniach, od r. 1992 ako súkromný podnikateľ, avšak s vysokým percentom času venovaným botanike. Podrobné biografické údaje sú v článku F. Krahulca pri príležitosti Procházkových 60. narodenín doplnené bibliografiou (Preslia, 1999, 71/3, p. 277 – 284).

Jeho publikácie Orchideje Východočeského kraja 1, 2 (1969, 1973), Naše orchideje (1980), Ohrožení a ochrana československých orchidejí (1981), spolu s V. Veliskom Orchideje naší přírody (1983) a početné články vo vedeckej i populárno-náučnej literatúre (Vesmír, Živa) slúžia doposiaľ ako najbohatší zdroj taxonomických i biologických informácií o vstavačovitých Českej a Slovenskej republiky. Nad množstvom dokumentačného fotografického materiálu z tejto čelade zaslal nespočetní účastníci jeho zaujímavých prednášok a nad jeho terénnymi skúsenosťami a vedomosťami zahraniční botanici a znalci orchideí, tak ako aj frekventanti floristických kurzov ČSBS a nezabudnuteľných exkurzií vo viacerých krajinách Európy. Okrem orchideí ho priťahovali najmä horské druhy, papraďorasty, ale aj adventívny a problematika šírenia neofytov.

Od samotného začiatku profesionálnej dráhy sa výrazne angažoval v ochrane prírody, osobitne flóry. Jeho prínos k vzdelávaniu mladej generácie botanikov, ktorý mu mohli závidieť aj pedagógovia na všetkých stupňoch škôl, vysoko ohodnotil v spomínanom článku Dr. Krahulec. Ako sám proklamoval, mnohí z nás mu vďačíme za to, že sa venuje botanike profesionálne. V čase, keď sledovanie ohrozenosti jednotlivých taxónov flóry nebolo až tak aktuálne ako dnes, F. Procházka publikoval viacero prác zameraných napr. na chránené druhy papraďorastov, endemické rastliny bývalého Československa, chránené a ohrozené rastliny Prachatického okresu. Osobitné články boli venované napr. druhom *Gentiana pannonica*, *Salix bicolor*, *Liparis loeselii*, *Dianthus superbus*, *Viscum album*, objavu nových taxónov pre československú, neskôr českú flóru *Dactylorhiza incarnata* var. *haematodes*, novorozoznanému dnes už vyhynutému druhu *D. russowii* a druhu *Diphasiastrum oellgaardii*.

Opísal alebo dokumentoval výskyt v ČR viacerých krížencov (*Arctium* × *ambiguum*, hybridy v rode *Cirsium*, *Platanthera bifolia* × *chlorantha*, ×*Dactylogymnadenia gracilis* nothosubsp. *šourekii* Procházka, *Dactylorhiza braunii* nothosubsp. *lilacina* Procházka, *Orchis* × *hybrida*. Existenciu najnovšie opísaného hybridu *Dactylorhiza* × *silvae-gabretae* Procházka et Čurn potvrdila aj izoenzymová analýza. Procházkovým záujmom o hybridy inšpirovaný F. Krahulec mu dedikoval k šesťdesiatinám jeden novozistený nototaxon z Krkonôš (*Epilobium* × *prochazkae*). Ďalším krížencom pomenovaným na jeho počesť je *Dactylorhiza* × *prochazkana* Businský. Okrem krížencov opísal i taxóny *Dactylorhiza incarnata* subsp. *serorina* (Hauskn.) Procházka a *D. majalis* subsp. *turfosa* Procházka. Dôkazom vynikajúceho prehľadu Ing. Procházku o historickom a súčasnom stave českej kveteny je spoluautorstvo na Červenom zozname vyšších rastlín ČR (Holub, Procházka & Čeřovský 1979), ktorý neskôr pretransformoval do

podoby prístupnejšej mladým ochrancom prírody a širokej verejnosti (Procházka, Čeřovský & Holub 1983) a obohatil cennými metodickými poznámkami, publikácia Vyhynulé a nezvestné druhy šumavské flóry, početné ďalšie články a referáty na konferenciách. Posledné roky sa s obrovským nadšením venoval projektu Květena Šumavy, popri tom spolupracoval s Dr. Štursom na ďalšej publikácii Svět hor (1999).

K poznaniu flóry Slovenska prispel článkami o *Juncus castaneus* z územia Liptovských hólí (Procházka & Šula 1968), o orchideách okolia Moštenice v Nízkyh Tatrách (Procházka & Krahulec 1981). S tým istým spoluautorom publikoval v ďalšom roku kvetenu Moštenice a štúdiu Fytogeografická analýza a taxonomické poznámky ke květeně Moštěnice v Nízkyh Tatrách.

Počas spoločnej editorskej práce na Červenej knihe ČR a SR, Diel 5, Vyššie rastliny a po smrti Dr. J. Holuba, CSc. na aktualizácii jeho rukopisu Černé listiny do citovanej publikácie, obdivovali sme Frantov entuziazmus, pracovné nasadenie a vynikajúci terénny i literárny prehľad o flóre obidvoch našich republik (a nielen o nej, o čom svedčí pravdepodobne v jeho živote posledná recenzia 2. vydania poľskej Červenej knihy, ktorá vyšla v minuloročnom 4. čísle časopisu Preslia).

Pri prijatí správy o jeho odchode sme spomínali najmä na dve z našich relatívne nedávnych pracovných stretnutí. Jedným bola obhajoba rigorózneho práce RNDr. P. Měřdu, na ktorú bol ochotný prísť až z Vimperka, aby mohol s autorom priamo prediskutovať problematiku autogamických kruštkov a vyjadriť mu kolegiálne uznanie. Druhé stretnutie sa uskutočnilo na 3. konferencii Planta Europa v Průhoniciach v júni 2001, kde sme práve my dvaja spolu s Prof. V. Parfěmovom z Bieloruska boli poctení ocenením tejto organizácie Silver Leaf Award. Hneď po skončení slávnostného aktu sme sa Frantovým autom presunuli aj s kyticami od Plantlife International do strašnického krematória na pohreb akad. S. Hejněho. Dojmy z celoeurópskeho stretnutia vystriedali počas cesty Prahou spomienky na kolegov, našich generačných súputníkov, s ktorými sme spolupracovali na príprave Červenej knihy a ktorí už nie sú medzi nami: Dr. J. Holuba, ilustrátora Ing. A. Zězulu, Dr. Z. Svobodovú.

Dnes sa už aj na ďalšieho nadšenca – Frantu vzťahuje výstižná Wolkrova myšlienka z Balady o očích topičových: „Dělník je smrtelný, práce je živá“. Listujeme v bibliofilskom vydaní Frantovej knižočky Šumavský herbář (1992) z renomovanej vimperskej tlačiarne, ktorú sme s ním v českej i veľmi vyhľadávanej nemeckej verzii vymenili za Novackého Slovenskú botanickú nomenklatúru chýbajúcu v jeho bohatej knižnici. Vo Vimperku vyšli aj Procházkově Dějiny botanického výzkumu české Šumavy (2000). Veta z úvodu v tejto knižke, kde píše, že načas ...Šumavu jsem vyměnil za Králický Sněžník, Krkonoše, Tatry a obě Fatry nebo i za méně atraktivní pohorí jako Orlické hory nebo slovenské Bukovské vrchy... svedčí o tom, že bol botanikom naozaj československým.

Spolu s kolegami z Botanického ústavu SAV sa dnes zamýšľame nad tým, čo všetko z bohatých a náročných publikačných zámerov Ing. Procházku zostalo nedokončené. Po „červenoknihových“ sedeniach sa František so spoluautormi lúčieval pozdravom a súčasne radou „Opatruj se“. Škoda aj pre slovenskú botaniku, že tento vitalitou sršiaci človek sa sám riadil ňou iba veľmi málo.

VIERA FERÁKOVÁ & JAROMÍR KUČERA

## Spomienky na prof. RNDr. RADOVANA HENDRYCHA, DrSc.

(\*21. 5. 1926 Chrast u Chrudimě, †13. 5. 2004 Praha)

S Radovanom Hendrychom som sa zoznámil r. 1955 na katedre botaniky Biologickej fakulty UK v Prahe, keď nám prednášal históriu biológie. V tom čase už intenzívne skúmal flóru Muránskej planiny a oblasti Jelšavy. Ja som začínal pracovať na fytoecologickom a ekologickom výskume Slovenského raja. Keď sa dozvedel, že pochádzam od Dobšinej a diplomovú prácu sa chystám zamerať na Slovenský raj, ponúkol mi spoluprácu, veď Muránska planina je od Slovenského raja vzdialená iba 20 km. Rád som súhlasil. Zaisťil som ubytovanie v horárni na Stratenskej píle a on mi celý týždeň pomáhal pri určovaní rastlín. Odvtedy naše priateľstvo pretrvalo takmer polstoročie.

Mám rád pracovitých a cieľavedomých ľudí, a Radovan Hendrych patril medzi nich. Prináleží mu popredné miesto medzi tými, ktorí na vegetačne diverzifikovanom Slovensku sústavne a dlhodobou robili výskum. O tom svedčia aj citácie jeho prác v diele Flóra Slovenska, Červená kniha a inde. Z celkového počtu jeho botanických publikácií sa takmer polovica, t. j. 88, týka územia Slovenska.

Hendrych najprv začal fyto geograficky skúmať Muránsku planinu a tento výskum rozšíril južným, juhozápadným a východným smerom. Tak postupne vznikali pomerne rozsiahle štúdie o flóre okolia Jelšavy (1957), Rimavskej Soboty (1959), Lučenca (1960), Šafárikova (1963), Modrého Kameňa (1964) a Filákov (1968). Tieto publikácie spolu so štúdiou o Muránskej planine (1969) majú okolo 500 tlačných strán a tvoria organický celok. Z fyto geografických údajov poznával nielen súčasný stav flóry, ale mohol vyvodzovať aj isté čiastkové závery o migrácii druhov dávkou cestou do Západných Karpát a hodnotiť relikty a endemity kveteny Slovenska. Slavíková (1986) uvádza, že problematika karpatskej migrácie rastlín mu zabrala asi 12 rokov cieľavedomého štúdia.

Niektoré druhy skúmal podrobnejšie, napr. *Lathyrus transsilvanicus*, *Cruciata glabra*, *Staphylea pinnata*, *Mateucia struthiopteris*, *Hacquetia epipactis*. Osobitnú pozornosť venoval taxómom *Trifolium medium* agg. a *T. sarosiense* na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku a bývalej Juhoslávii, a to ako v zbierkach, tak aj v teréne.

Zvýšený záujem venoval problematike vyplňovania latinsky písaných etikiet k rastlinám deponovaných v zbierkach. Spolu s V. Jiráskom napísal k tomu i pomôcky (1971, 2002). Aj niektoré väčšie práce publikoval v latinčine (1960, 1963).

Hendrych bol charakteristický i tým, že si podrobne všímal históriu botanického výskumu regiónov. Už v r. 1953 publikoval stať o dejinách slovenskej botaniky a v tom istom roku spomienku na J. L. Holubyho. O dva roky neskôr zase o Václavovi Vranom, potom r. 1959 o zabudnutom slovenskom botanikovi P. Rellovi. V r. 1975 vyzdvihol Dionýza Štúra ako významného metodológa vo fyto systematike a fyto geografii. Pred 10 rokmi nás oboznámil so skutočnosťou, že prvým Čechom, ktorý prešiel Slovensko aj s cieľom skúmať vegetáciu, bol Jan Svatopluk Presl. Hendrych mi napísal v liste, že príčinou smrti Pavla Sillingera, pre ktorú sa rozhodol, nebol len nástup fašizmu a predvečer 2. svetovej vojny, ale najmä v tej dobe jeho nevyliciteľná choroba. Tento poznatok zistil v Brne z pitevných záznamov.

Dôkladný floristický výskum nášho územia vyústil do hodnotenia účasti českých botanikov na výskume Slovenska (1996) a do publikácie, ktorú sám vydal asi pol roka pred smrťou: Autoři a zberatelé ve výzkumu květeny Slovenska (2003). Prvú z uvedených prác možno chápať i tak, že po rozpade ČSFR bol emocionálne ovplyvnený a chcel poukázať na to, že Slováci si sami neboli schopní pokryť výskum flóry Slovenska. Podobne ako iní botanici pred ním však dobre vedel, že dislokácia flóry v Karpatskej kotline je zložitejšia a diverzita väčšia ako na území Čiech. V druhej citovanej publikácii zostavil zoznam tých, ktorí buď písali o rastlinách na Slovensku, alebo ich deponovali do zbierok už od r. 1790. Bola to mravenčia práca, ktorú plánovito spisoval pravdepodobne už od čias, keď začal s výskumom na Muránskej planine. Zisťovanie miest a dát narodenia a úmrtia jednotlivých botanikov vyžadovalo veľké úsilie, cieľavedomosť a úžasnú trpezlivosť. Tak ako aj on sám píše, zoznam nie je úplný. Treba doplniť mená ďalších osôb, ktoré sa zaoberali floristikou.

Na Prírodovedeckú fakultu UK a na Botanický ústav SAV v Bratislave prichádzal často ako člen komisie pre obhajoby doktorských a kandidátskych prác alebo člen poradných orgánov. Ohotne poskytoval svoje názory a rady na rukopisy našich botanikov, napr. J. Klimentovi o endemitoch alebo Š. Maglockému na Červený zoznam alebo Červenú knihu.

Človeka možno hodnotiť z viacerých hľadísk: z hľadiska občianskeho, politického či vedeckého. V prípade prof. Hendrycha tu hodnotíme jeho vedeckú prácu v botanike, ktorú veľkou mierou vykonal i na našom území. Za jeho prínos k poznaniu flóry a vegetácie Slovenska mu patrí naša vďaka!

JURAJ HAJDÚK

### Publikácie Radovana Hendrycha dotýkajúce sa flóry a fyto geografie Slovenska

Hendrych, R. *Silene densiflora* d'Urv. subsp. *Sillingeri* subsp. nova. *Stud. Bot. Česosl.* 1948, 9, p. 116 – 119.

– *Aphanes. Alchemilla*. In Dostál, J. *Květena ČSR*. Praha, 1948.

– Nová československá silenka. *Čs. Bot. Listy*. 1949.

– I. Geraniaceae, Lamiaceae (excl. *Thymus*), Campanulaceae. In Dostál, J. *Květena ČSR*. Praha, 1949.

– Kapitola z dejín slovenskej botaniky. *Preslia*. 1953, roč. 25, p. 368 – 373.

– Památce Josefa Ludovíta Holubyho. *Vesmír*. 1953, 32, p. 216.

– Václav Vraný a jeho podíl na floristickém výzkumu Slovenska. *Preslia*. 1955, roč. 27, p. 61 – 70.

Hendrych, R. & Mladý, F. O botanické stati v díle „Ochrana československé přírody a krajiny“. *Preslia*. 1955, roč. 27, p. 304 – 310.

Hendrych, R. *Silene viridiflora* a její rozšíření v Československu. *Preslia*, 1956, roč. 28, p. 240 – 244.

– Některé výsledky revize československých jetelů. *Preslia*, 1956, roč. 28, p. 403 – 412.

– Nástin květenných poměrů okolí Jelšavy. *Univ. Carol., Biol.* 1957, 3/1, p. 31 – 65.

– Florografický materiál z okolí Rimavské Soboty. *Preslia*. 1959, roč. 31, p. 187 – 207.

– Zapomenutý slovenský botanik, Pavel Rell. *Preslia*. 1959, roč. 31, p. 429 – 431.

Hendrych, R. & Křísa, B. *Materialia ad floram territorii lučenecensis studentam pertinens*. *Preslia*. 1960, roč. 32, p. 9 – 52.

Hendrych, R. Notes on the distribution of the Czechoslovak species of genus *Thesium*. *Novit. Bot. Horti Bot. Univ. Carol. Prag.* 1961, 1961, p. 15 – 18.

– Ad floram dicionis oppidi Šafárikovo in Slovacia materies critica. *Biol. Práce*. 1963, IX/6, p. 1 – 63.

– The phytogeographical significance and relationship of *Trifolium lupinaster* L. in the Carpathian flora. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1963, 1963, p. 233 – 244.

– *Aphanes microcarpa* in der Flora der Slowakei. *Novit. Bot. Horti Bot. Univ. Carol. Prag.* 1963, 1963, p. 10 – 11.

Hendrych, R. & Chrtek, J. Ad districtum oppidi Modrý Kameň in Slovacia additamenta florographica. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1964, 1964, p. 1 – 59.

Hendrych, R. Der Endemismus von *Daphne arbuscula* Čelak. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1965, 1965, p. 211 – 226.

– Einige Bemerkungen über *Trifolium badium* L. *Opera Corcont.* 1965, 2, p. 71 – 87.

– *Veronica montana* Jusl. in den Karpaten und besonders in der Slowakei. *Biológia (Bratislava)*. 1965, roč. 20, p. 654 – 662.

– A brief study on *Thesium rostratum*. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1966, 1966, p. 95 – 105.

– Systematic study on *Thesium alpinum*. *Acta Univ. Carol. Biol.* 1966, 1966, p. 107 – 138.

– Remarks on the species *Trifolium patens*. *Preslia*, 1966, roč. 38, p. 137 – 150.

– Zur Verbreitung der *Lysimachia nemorum* L. in der Slowakei. *Folia Geobot. Phytotax. Bohemoslov.* 1966, p. 145 – 153.

– *Trifolium retusum* in der Tschechoslowakei. *Preslia*. 1967, roč. 39, p. 30 – 42.

- *Trifolium striatum* in der Tschechoslowakei. *Preslia*. 1967, roč. 39, p. 276 – 286.
- Zur Art *Trifolium pannonicum* in der Tschechoslowakei. *Preslia*. 1968, roč. 40, p. 147 – 162.
- Ad floram regionis Fiľakoviensis in Slovacia addenda critica. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1968, 1967, p. 109 – 183.
- Systematic outline of *Thesium ebracteatum*. *Preslia*. 1969, roč. 41, p. 229 – 240.
- Flora montium Muraniensium. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1969, 1968, p. 95 – 223.
- A treatise of *Thesium arvense*. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1969, 1968, p. 243 – 262.
- The outline of the taxonomy and chorology of *Thesium linophyllon*. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1969, 1968, p. 119 – 170.
- Verbreitungskarten einiger Samenpflanzen in der Tschechoslowakei. II. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1969, 1969, p. 171 – 178.
- Verbreitungskarten einiger Samenpflanzen der Tschechoslowakei. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1969, 1968, p. 301 – 319.
- Verbreitungsverhältnisse von *Trifolium rubens* in der Tschechoslowakei. *Preslia*. 1970, roč. 42, p. 54 – 69.
- *Trifolium ochroleucum* in der Tschechoslowakei. *Preslia*. 1970, roč. 42, p. 114 – 129.
- K výskytu *Telekia speciosa* ve Velké Fatě. *Preslia*. 1972, roč. 44, p. 178 – 184.
- A contribution to the taxonomy and geography of *Thesium dollinieri*. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1972, 1970, p. 359 – 382.
- Určování a rozšíření lněnek (*Thesium*) v Československu. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1972, 7, p. 19 – 28.
- Chorologické mapy ve fyto geografii. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1973, 1972, p. 3 – 63.
- M. Lukniš et al.: Slovensko. Příroda. Bratislava 1972. *Sborn. Českoslov. Společn. Zeměp.* 1973, 78, p. 219 – 223.
- Ještě k *Trifolium patens* v Československu a v Polsku. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1974, 9, p. 23 – 26.
- Dionýz Štúr (1827-1893) – bedeutender Methodolog der Phytosystematik. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1975, 1974, p. 1 – 10.
- *Trifolium spadicum* und sein Vorkommen in der Tschechoslowakei. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1975, 1974, p. 11 – 37.
- *Thesium* in Flora Europaea (1964) and today. *Preslia*. 1976, roč. 48, p. 107 – 112.
- Bemerkungen zur Variabilität von *Cruciata glabra* (*Galium verum*). *Preslia*. 1977, roč. 49, p. 193 – 201.
- Slowakische Arelle von *Lathyrus transsilvanicus*. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1977, 1973, p. 197 – 204.
- K výskytu *Cruciata pedemontana* na Moravě. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1977, 12, p. 60 – 61.
- Zaniklé nebo nezvěstné rostliny naší květeny. *Živa*. 1977, 25, p. 42 – 45, 84 – 85.
- Ein Versuch, die Arealentwicklung der Gattung *Chrysaspis* zu erläutern. *Preslia*. 1978, roč. 50, p. 119 – 137.
- Erwägungen zur Chorologie und Epiontologie von *Cruciata glabra*. *Preslia*. 1978, roč. 50, p. 289 – 304.
- Původní nebo nepůvodní rostliny naší květeny? *Živa*. 1978, roč. 26, p. 2 – 5, 50 – 52.
- Hendrych, R. & Hendrychová, H. Preliminary report on the Dacian microelement in the Slovakia. *Preslia*. 1979, roč. 51, p. 313 – 332.
- Hendrych, R. O reliktach a jejich přítomnosti v naší květeně. *Živa*. 1979, 28, p. 7 – 9, 49 – 53.
- *Laser trilobum* v Československu. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1980, 15, p. 17 – 23.
- Bemerkungen zum Endemismus in der Flora der Tschechoslowakei. *Preslia*. 1981, roč. 53, p. 97 – 120.
- Několik poznámek k floristice a fyto geografii. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1981, 16, p. 61 – 66.
- Rostlinné endemity a jejich zastoupení na území Československa. *Živa*. 1981, 29, p. 7 – 9, 123 – 126.

- Material and notes about the geography of the highly stenochoric to monotypic endemic species of the European flora. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1982, 1980, p. 335 – 372.
- *Hacquetia epipactis* und die Bedeutung ihres Vorkommens in der Tschechoslowakei. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1985, 1981, p. 333 – 365.
- *Malaxis monophyllos* na Slovensku. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1986, 21, p. 119 – 124.
- Jakoby zapomenutý pramen ke květeně Slovenska. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1986, 21, p. 229 – 233.
- Karpatische Migrationen und Florenbeziehungen in den Tschechischen Ländern der Tschechoslowakei. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1987, 1985, p. 105 – 250.
- Einige Bemerkungen zu den *Echinops*-Arten in der Tschechoslowakei. *Preslia.* 1987, roč. 59, p. 135 – 54.
- Die *Pedicularis*-Arten der Tschechoslowakei, früher und jetzt. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1989, 32, p. 403 – 456.
- *Physalis alkekengi*, in Europa und in der Tschechoslowakei besonders. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1989, 33, p. 1 – 42.
- Vierte Reihe der nomenklatorischen Ergänzungen zur *Trifolium*-Monographie von Zohary und Heller (taxa specifica et infraspecifica). *Acta Univ. Carol., Biol.* 1989, 33, p. 257 – 314.
- Hendrych, R. & Hendrychová, H. Zur Frage des Vorkommens von *Aposeris foetida* in der Tschechoslowakei. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1989, 1987, p. 285 – 311.
- Hednrych, R. Dritte Reihe der Ergänzungen zur *Trifolium*-Monographie von Zohary und Heller (plantae hybridae). *Preslia.* 1990, roč. 62, p. 43 – 60.
- Über *Trifolium medium* L. var. *banaticum* Heuffel und über die ihm nahe verwandten Sippen. *Acta Univ. Carol., Biol.* 1990, 34, p. 321 – 358.
- Kde byl a je locus classicus druhu *Trifolium sarosiense* Hazsl. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1990, 25, p. 21 – 34.
- *Hermidium monorchis* na Slovensku. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1991, 26, p. 3 – 37.
- Ein äusserst bemerkenswerter Fund (*Carex pyrenaica*) in der Flora der Slowakei. *Preslia.* 1992, roč. 64, p. 35 – 43.
- *Trifolium sarosiense* in der Slowakei. *Preslia.* 1993, roč. 65, p. 33 – 52.
- Bemerkungen zur balkanischen Art *Trifolium pseudomedium*. *Preslia.* 1993, roč. 65, p. 131 – 145.
- Kdo objevil *Astragalus dasyanthus* na Slovensku. *Zprávy Českoslov. Bot. Společn.* 1994, 27 (1992), p. 59 – 63.
- Jan Svatopluk Presl na Slovensku. *Preslia.* 1995, roč. 67, p. 181 – 183.
- *Srimula vulgaris* in der Slowakei und in den umliegenden Gebiete. *Preslia.* 1996, roč. 68, p. 135 – 156.
- Podíl české botaniky na výzkumu Slovenska a jeho souvislosti. *Zprávy České Bot. Společn.* 1996, 31, p. 85 – 100.
- *Betula nana*, zaniklý i zapomenutý druh Slovenska? *Zprávy České Bot. Společn.* 1998, 33, p. 169 – 173.
- Poznátky o druhu *Ligularia sibirica* in Böhmen. *Preslia.* 2003, roč. 75, p. 39 – 69.
- Původ a výskyt *Acorus calamus* v našich zemích. *Zprávy České Bot. Společn.* 2003, 38, p. 95 – 109.
- *Cortusa mathioli*, v minulosti i současnosti naši květeny. *Stud. Sump. Auct. Ed. Praga.* 2003, 2003, p. 11 – 36.
- Autoři a sběratelé ve výzkumu květeny Slovenska. *Stud. Sump. Auct. Ed. Praga.* 2003, 2003, p. 37 – 47.



**RNDr. Katarína Dekánková, CSc. (24. 4. 1954 – 26. 6. 2005)**

Prvého júla 2005 sme sa rozlúčili s našou kolegyňou, priateľkou a vzácnym človekom RNDr. Katkou Dekánkovou, CSc.

Vedecká kariéra dr. Dekánkovej začala v roku 1979 na Botanickom ústave vtedajšom Ústave experimentálnej biológie a ekológie SAV, kde po ukončení štúdia na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského nastúpila na študijný pobyt. Ako mladá manželka sa na začiatku študijného pobytu venovala svojim materským povinnostiam. Počas študijného pobytu sa jej narodili dve deti, Michal a Janka a vede sa začala naplno venovať až po nástupe na internú aspirantúru v roku 1985. Napriek tomu, že ako diplomantka sa venovala štruktúre chloroplastov, jej vedeckým objektom sa stal koreň rastlín. Vyplyvalo to z vedeckej orientácie Oddelenia na štruktúru a funkciu koreňa a špecializácie jej školiteľa. Katka si vybrala náročnú tému – charakterizovať zakladanie a rast koreňov v rámci morfoloicky rozdielnych typov koreňov zložitého koreňového systému kukurice. Kto pozná koreňový systém kukurice potvrdí, aká časovo a na trpezlivosť náročná práca stála pred Katkou. Vyrvalosť a trpezlivosť jej však boli vlastné a nielenže dokončila túto prácu, ale architektúre koreňov sa potom venovala počas celej svojej vedeckej kariéry. V roku 1991 úspešne obhájila kandidátsku dizertačnú prácu a získala vedeckú hodnosť kandidáta biologických vied. Po prechode vedeckého výskumu na grantový systém sa ako vedecká pracovníčka podieľala na riešení viacerých domácich a zahraničných projektov, kde sa špecializovala na morfológiu a architektúru koreňového systému rôznych druhov rastlín. Svoje vedecké výsledky publikovala vo viacerých domácich a zahraničných vedeckých časopisoch a prezentovala na desiatkach vedeckých konferencií. Okrem štúdia koreňového systému rastlín bola Katka mimoriadne aktívna pri organizovaní vedeckých a spoločenských aktivít na Botanickom ústave. Bola spoluorganizátorkou viacerých vedeckých konferencií a sympózií, z ktorých najmä sympóziá o štruktúre a funkciách koreňa rastlín sa stali celosvetovo známe a uznávané. Dlhé roky a do poslednej chvíle viedla odborné semináre Oddelenia fyziológie rastlín a bola hlavnou organizátorkou spoločenského života na oddelení. Tak, ako odhodlane sa postavila k riešeniu témy svojej dizertačnej práce, s takým istým odhodlaním sa postavila aj k diagnóze, ktorú jej oznámili lekári pred poldruha rokom. Napriek jej odhodlaniu bojovať s nepriazňou osudu, boj, ktorý už raz takmer vyhrala, tentoraz úspešne nedobojovala. Odišla nenápadne, zrazu, bez jediného slova rozlúčky, priamo od pracovného stola. Zostali po nej rozrobené veci a plno plánov, ktoré už nikdy nenaplní.

Milá Katka, bude nám smutno bez Teba, ale Tvoj obraz zostane navždy uložený v našich srdciach.

IGOR MISTRÍK a OTÍLIA GAŠPÁRIKOVÁ